

SIGNALER

Medlemsblad for Rolf Jacobsens Venner | 1•2023

Jord og jern 90 år etter

Side 6

BRITT KARIN LARSEN

Dikteren som elsket kart

Side 9

INGUN AASTEBØL

Fram for forfatterarven

Side 19

**ROLF
JACOBSENS
VENNER**

ROLF JACOBSENS VENNER

Skappels gate 2
2317 Hamar

rolf-jacobsen.no

Styret:

Eva Arnseth (leder)
Hanne Lillebo (nestleder)
Jan Erik Haug (kasserer)
Tore Stenersen (sekretær)
Anne Lillevold Jacobsen (styremedlem)
Cecilie Werner Erichsen (varamedlem)
Gunnar Brox Haugen (varamedlem)

SIGNALER

Redaksjonen:

Hanne Lillebo
Eva Arnseth
Tore Stenersen

Design: Ann Avranden
Trykk: Printex
Opplag: 300

Redaksjonen takker de som har bidratt til dette nummeret av *Signal*.

Stoff til neste nummer må være sendt redaksjonen innen 1. oktober:
post@rolf-jacobsen.no

Logoen til Rolf Jacobsens Venner er basert på Tom Gundersens tresnitt fra 1994.

INNHold

- 3 Lederen har ordet
- 4 Mitt Rolf Jacobsen-dikt:
Knut Ødegård velger «Den lille bonden»
- 6 Moderne lyriker som har lært av den eldre Edda
- 8 Rasle: Ny dikter, diktsamling
- 9 Britt Karin Larsen:
Dikteren som elsket kart
- 18 Salg av bøker
- 19 Ingun Aastebøl:
Fram for forfatterarven
- 24 Elin Tinholt:
Poesien i mars
- 27 Notiser

Følg Rolf Jacobsens Venner på **facebook!**

LEDEREN HAR ORDET

Årets første utgave av *Signal* kommer med et variert innhold, blant annet Rolf Jacobsen-forelesningen fra årets Nordisk poesifestival, holdt av Britt Karin Larsen. Hun var en av flere unge forfattere som Rolf Jacobsen oppmuntret og veiledet. Forelesningen var veldig interessant, og gjennomført med Britt Karins beskjedne underfundige humor.

Vi markerer at det er 90 år siden Rolf Jacobsens *Jord og jern* ble utgitt, med å trykke et par av intervjuene som ble gjort med den unge debutanten. Ingun Aastebøl presenterer Anno museums forfattersatsing, som også omfatter arbeidet med Rolf Jacobsen-senteret, i artikkelen «Fram for forfatterarven».

Anno museum og Høgskolen i Innlandet inviterte i mai til en Rolf Jacobsen-konferanse som jeg hadde gleden av å overvære. Hanne Lillebo (Anno) og Ole Karlsen (høgskolen) hadde planlagt og sto for arrangementet med dyktige forelesere fra flere nordiske land. Konferansen representerte både bredde og dybde i tilnærmingen til Jacobsens forfatter-skap. Det hele bar bud om gode muligheter for forskning, forelesninger og seminarer når et Rolf Jacobsen-senter er på plass. Et fagseminar med utgangspunkt i Rolf Jacobsens forfatter-skap eller andre relevante temaer knyttet til senteret kan sette Hamar enda tydeligere på poesikartet sammen med den etablerte poesi-festivalen.

Poesifestivalen ble også i år en suksess. Over 2500 tok del i årets festival, blant dem mange barn og unge. All ære til festivalstyret, programrådet, daglig leder og alle frivillige for vel planlagt og gjennomført arrangement!

8. mars, Rolf Jacobsens fødselsdag, har RJV-styret besluttet å markere hvert år ved bysten i parken utenfor Skappels gate 2. I år kåserte Ingrid Blekastad, direktør ved Kunstbanken

senter for samtidskunst, med et personlig utgangspunkt og en interessant refleksjon over relasjonen mellom poesi og billedkunst. Tore Stenersen bidro med opplesning av et utvalg Jacobsen-dikt som passet til tida vi er i nå.

Årsmøtet var spesielt ettersom styret hadde invitert til innspill til venneforeningens rolle når et Rolf Jacobsen-senter nå etableres. De frammøtte ga uttrykk for at styret måtte følge arbeidet med Skappels gate 2 nøye og ivareta den arven etter Rolf Jacobsen som venneforeningen i alle år har vært opptatt av å videreføre, inn i samarbeidet med Anno.

Valget ga ingen endringer i styresammen-setningen. Jeg er spesielt glad for at vi ved det har et styre som representerer historie og kunnskap om venneforeningens arbeid når vi skal over i en ny fase med kommunens rehabilitering og ombygging av Skappels gate 2 og venneforeningens inngåelse av samarbeidsavtale med Anno. Vi har startet prosessen med utarbeidelse av en midlertidig avtale med Anno. Den endelige avtalen som inngås ved prosjektperiodens slutt, vil bli en årsmøtesak.

Styret har også i år gjennomført dugnad på Fløterholmen ved Stangebrua. Jeg anbefaler å stoppe der i Åkersvika, lese informasjonsskiltet Statsforvalteren har satt opp, og ta en titt på restene etter fløterkoia der sitater fra Rolf Jacobsens diktsamling *Nattåpent* er hogd inn i steinene.

Det blir «bakgårdsfest» i år også: 19. august kl. 14.00 på utescena på Domkirkeodden. Knut Faldbakken kåserer. Nærmere informasjon sendes medlemmene på e-post.

Ønsker der alle god lesning av *Signal* og en riktig god sommer! Håper vi sees 19. august!

EVA ARNSETH

Utfordringen om å velge et dikt av Rolf Jacobsen, gikk denne gang til lyrikeren Knut Ødegård. Han debuterte i 1967 med diktsamlingen *Drøymaren, vandraren og kjelda*, og har siden gitt ut en rekke diktsamlinger og gjendiktninger av utenlandsk, særlig islandsk, lyrikk; han er også aktiv som litteraturkritiker. I 2016 fullførte han et firebinds verk med gjendiktninger av og kommentarer til eddadiktene. Seneste utgivelse er *Samuel Pedersens reisedagbok (2023)*. Han har også skrevet barne- og ungdomsbøker, essays, dramatikk, en roman og fagbøker om Island. Diktene hans er oversatt til over 40 språk, og med det er han den nålevende norske lyriker som er oversatt til flest språk. Han har mottatt et stort antall norske og utenlandske priser og ordener. Ødegård pendler mellom Norge og Island, der han tidligere var direktør for Nordens Hus. Han var initiativtaker og i ti år president for Bjørnsonfestivalen, likedan initiativtaker og i tolv år president for Bjørnstjerne Bjørnson-Akademiet. Han tok også initiativet til den nordiske poesifestivalen på Hamar, og var kunstnerisk leder den første tiden. Statsstipendiat fra 1989.

Flere diktvalg kan leses på venneforeningens nettsider: rolf-jacobsen.no

Knut Ødegård velger dikt

Rolf Jacobsen vert rekna som ein pionér i norsk modernistisk lyrikk.

Men kva er modernisme? Det er ikkje noko eintydig omgrep, men varslar vel i alle fall eit oppbrot frå tradisjonen og ei idémessig nyorientering. Og er det då så sikkert at Rolf Jacobsen er modernist? spør eg meg.

Jovisst, han bryt med enderim og faste rytmeskjema, han innfører byens rytme, maskinane, teknikken, trafikken osv. i dikta – men kvar er poetens posisjonering i dette, og kvar går retninga i poesien hans?

På idéplanet og i den uttrykte livskjensla var han ingen modernist, i alle fall ikkje i etterkrigsdiktinga, som er den sentrale i forfattarskapen. Han var tvert imot – og i stigande grad – knytt til den store europeiske tradisjonen som går lengre tilbake enn både reformasjonen og svartedauen.

Den «frie» forma og dei moderne elementa i dikta hans, er arkitektur og inventar som visseleg er kjenneteikn på det modernistiske litteraturhuset. Men inne i det jacobsenske

huset bur ein tradisjonsforsvarar som åtvarar mot brot på dei tradisjonelle verdiane, om det er åtak på åndsverdiane eller på den jord vi lever av og på.

Eg har før skrive artiklar om to viktige sider ved poesien hans: den leikne humoren med brodd mot nykapitalismens øvingar i varehus og tekniske innrettingar, og om den djupe forankringa i katolsk kristendom.

Ei tredje side er forsvaret for dei små som vi knapt nok ser eller høyrer i all støyen. Hysj, seier poeten, og han bed oss ikkje rasa så fort fram. Og det kan vel vera at det er den vesle bonden, han som alle har trakka på, vi må lyda til, kanskje er det han eller ho som er vår von. Som kan visa oss vegen «Dit vi kom fra. Der det gror».

Desse tre sidene heng i hop, stifta saman i mange av Rolf Jacobsens dikt. Når eg vel meg dikt denne gongen, tenkjer eg på den vesle bonden i Russland som er tvungen ut i krigen mot Ukraina for å døye «for tanker han ikke kjente, eller brød seg om eller ikke ville vite»:

DEN LILLE BONDEN

Det er den lille bonden
som er taperen i verden.

Det er den lille bonden
som har falt i alle krigene,

den lille bonden, hvor han bor i verden
som de tok jorden fra og brente garden til

på vei til krigene sine. Han de tok sønnene fra
og kledte dem i karnevalsklær og lot dem dø

for tanker han ikke kjente, eller brød seg om
eller ikke ville vite.

Det er den lille bonden som skal flytte ut fra dalen sin
til samlebandene og fabrikkhallene.

Det var den lille bonden de tok kuene fra
og åkeren til den nye motorveien.

Det er han som ligger våken om nettene
for å betale lånene sine til bankene
så de kan bygge de svære husene som ligner slott.

Det er han de har jaget inn til byene
og fylt de digre blokkene med (Han tilpasser seg nok).

Det er den lille bonden som har mjølket kuene
og plukket stein fra alle åkrene
hvor vi makelig nå kan så og høste.

Det var den lille bonden som visste hvordan bygget såddes
og hvordan kalvene ble til.

Han vet om skyene og vinden, og vinteren
– om den blir streng. Humringen av hester

kjente han godt. Nå kjenner han traktoren
og rentene på lånet, når det skal betales.

Men døren har han ennå litt på klem, den lille bonden.
Han hører når graset gror
og når jorden pånytt skal føde.

Han som har tapt. Til nå.
Men som vi kanskje må spørre snart

om veien. Dit vi kom fra.
Der det gror.

Moderne lyriker som har lært av den eldre Edda

Rolf Jacobsen om debutboken *Jord og jern*

Rolf Jacobsen er en høi ung mann med hornbriller og litt forsakt stemme. Han skal intervjues, for han debuterer som dikter imorgen. Men noe godt pumpeobjekt er han ikke, så hadde ikke direktør Grieg på forhånd orientert oss litt, så hadde vi visst ikke fått stort ut av ham på egen hånd. Av direktørens forhåndsopplysninger vet vi:

1) At Rolf Jacobsen er 27 år og egentlig hadde tenkt å bli arkitekt. Men han kom ikke inn på høiskolen.

– Nei, jeg hadde for dårlige karakterer, sier han og rødmer lett. Men det var min egen skyld, for jeg var redaktør av «Norges Gymnasiastblad», og det tok for meget av min tid.

Vi trøster ham med at både Ibsen og Bjørnson fikk lutter 6-ere på Heltbergs studenterfabrikk, så det der med karakterene behøver ikke bety noe – iallfall ikke for hans fremtid som dikter.

2) At Rolf Jacobsen i 7 år har tjent sitt brød som garderobiér på en kafé i byens centrum. Og studert ved siden av.

– Jeg passer på tøiet i Studenterforbundets restaurant i Universitetsgaten, sier han. Ved siden av har jeg studert historie, geografi, ja filologiske fag. Men det har jo ikke noe å si.

3) At han er en moderne dikter, av dem som skriver uten rim og er barn av «stålet og betongen». Altså noe a la Hallstein Sjølie, har vi tenkt oss. Og boken ser også hypermoderne ut, med titelen *Jord og jern* prentet i funkis-skrift på aluminiumsbind.

Men debutanten synes ikke selv at han er så fryktelig moderne akkurat.

– Jeg har lært av den eldre Edda, sier han. Hele boken er bygd op på én idé.

– Hva for en idé?

– Det er så vanskelig å uttrykke det på prosa. Hadde det vært en roman, så hadde det vært lettere. Boken er en samling landskapsbilleder, hvor jeg sammenligner mellem naturen og teknikken. Det er ikke kontrastene jeg setter op i relieff, men derimot likhetene.

– Vi hørte De hadde en så pussig sammenligning mellem en dinosaur og

– en fabrikkpipe, ja ... Jeg har ikke rim i versene mine, hvis det er det man mener er moderne.

– Ikke bokstavrim heller, når De har lært [av] Edda?

– Det vet jeg ikke. Kanskje ... Jeg har virkelig ikke sett efter. Men det kan godt hende.

– Har De skrevet lenge? I gymnasiastavisen hadde De vel en masse dikt?

– Nei, ikke et eneste. Før har jeg bare laget tekst til slagere, oversettelser til filmer som *Under Paris' hustak* o.l. Men det er bare noen banale ting som De ikke må nevne.

– Og så fant De på å skrive ordentlige dikt?

– Jeg har visst hele tiden at jeg skulde skrive denne diktsamlingen.

– Vet De om flere De skal skrive?

– Nei, jeg vet ingenting. Stoff har jeg nok av, men jeg har ingen idé – foreløbig.

FOTO: HUGO WICKMAN / NASJONALBIBLIOTEKET

Debutanten hos fotografen i 1933. Mange av avisene som omtalte *Jord og jern*, trykte dette bildet sammen med omtalen.

Ny dikter, diktsamling

Liten samtale med Rolf Jacobsen som har skrevet *Jord og jern*

Breen er en hvit rytter som er kommet til oss ute fra verdensrummet.

Billedet er ikke dårlig. Det er vakkert og så er det logisk forsvarlig. Det står i en ny diktsamling som kom igår på Norsk Gyldendal. *Jord og jern* heter den og vi har lyst til å få fatt i den unge dikter, Rolf Jacobsen. Han viser sig å være hybelboer og student. Historie og filologi. Kanskje er han lærer om nogen år. Kanskje dikter av fag. Men hvis han er lærer, norsklærer, vil han ha meget smukt å gi sine elever. Det mener vi å kunne lese på hans ansikt.

- Hva har De på hjertet? spør vi.
- Ren lyrikk. Ikke nogen tendens i nogen retning.
- Wildenvey? Olaf Bull?
- Nei, det er igrunnen ingen av de norske, jeg har holdt mig til. Dem jeg har lært mest av er Johs. V. Jensen og svensken Harry Martinson.
- Arbeider De på det mottatte inntrykk eller på det som blir til inni Dem selv?
- På det mottatte inntrykk især. Ekspresjonisme, ikke sant?

- Det later til at De ikke bare henter tilførselene fra trærne og himmelen og jorden ...
- Bare? Skulde ikke det være nok å ta av?

Forresten – et inntrykk av teknikk kan vel også være noget å dikte på. Et lokomotiv som kommer inn på Østbanen, har ikke det meget å gi en kanskje? Men nu skal De ikke intervju meg mer.

- Hvorfor?
- For er der noget ved min diktsamling skal den tale selv. Der bør ikke være for mange forord til dikt ...

Hans evne til frisk og nyfødt reaktion paa synsinntrykk er aldeles forbløffende, hans sans for det sproglige billede er helt usedvanlig. Diktsamlingen kan nok kalles kall. Dette er en dikter som skriver sine vers mere paa nerver enn paa 'følelse'. Men talentet er stort og utvilsomt. *Anbefales.*»

Fra SIGURD HOELS
konsulentuttalelse, 31.10.1932

«Atter en ung mann av stålet og betongens slekt som kommer med en diktsamling. Men denne gang er det uten tvil en virkelig dikter vi møter.»

EUGENIA KIELLAND,
Morgenposten 12.10.1933

«Rolf Jacobsens debut er opsigtsvekkende på mange måter. Han er en moden og våken lyriker, med et talent av første rang. Og han er altfor betydelig til å få lov til å fortsette å formumme sig bak kosmisk tøv. Neste gang bør han skrive om mennesker.»

HANS HEIBERG,
Arbeiderbladet 17.10.1933

Dikteren som elsket kart

Da jeg først ble bedt om å holde Rolf Jacobsen-forelesninga i år, sa jeg naturligvis nei.

Forelesning! Jeg er ingen akademiker, har aldri holdt noen forelesning i mitt liv, og kommer aldri noen gang til å gjøre det. Men så var det noen som hadde hørt meg si noen ord om Rolf ved et par anledninger, og sa at det var jo bare det jeg trengte gjøre, si noen ord om ham og kanskje om hvordan jeg ble kjent med ham, så da endte det med at jeg sa ja. Noe annet ville være på en måte å svikte Rolf, som jeg skylder stor takk for det han gjorde for meg.

Jeg rakk jo ikke å takke ham mens han levde. Det meste rekker vi jo ikke mens det er mulighet til det, noen av oss er gamle nok til å ha innsett det.

I går, 8. mars, kunne Rolf feiret bursdag, om han hadde levd, født i 1907, altså på selveste kvinnedagen. Jeg leste noen linjer i et dikt en gang som fikk meg til å tvile litt på hva slags forhold han egentlig hadde til kvinnfolk. Men at han tok kjærligheten på alvor, er det ingen tvil om. Han gikk ei mil til fots for å kunne poste brevene til den første kjæresten han hadde i Oslo, for at de skulle komme fort nok fram.

Og det ble ikke mindre alvorlig da han senere traff Petra. Ho var litt tilbakeholden først, men han ga seg ikke, henne skulle han ha. Og kjærlighetsdikta til henne som fyller en del av den siste boka hans, gjør jo djupt inntrykk.

Jeg skylder sønnen Trond også takk for samtaler jeg har hatt med ham etter at jeg sa ja til dette, især de siste dagene har det blitt noen telefoner.

Og jeg må også takke Else Hanna Tendø for boka hun skrev om onkelen sin, for jeg visste

ikke før jeg leste den at Rolf hadde bodd deler av barndommen i samme grend og samme landskap hvor jeg også vokste opp.

At det huset han bodde i som smågutt senere ble det kooperativet hvor jeg og bestefaren min handlet, at den veien jeg gikk for å komme dit var blitt bygd mens Rolf bodde rett bortenfor, ja, at han og broren også hadde fått være med på å trille noen lass med jord der, slik at jeg nesten daglig gikk på en vei som Rolf hadde vært med på å bygge, det visste jeg slett ikke før jeg leste boka som Else Hanna Tendø hadde skrevet om ham.

Her forteller han at han sørget over ei vakker bjørk som måtte ofres på grunn av nyveien. Og jeg kjenner meg igjen i det, for jeg sørger også over trær når de hogges.

I Åsnes var det spesielt mange vakre hengebjørker. Og når Rolf i et dikt til Petra sammenlikner henne med et tre, der han skriver «det er sevje i deg», tenker jeg at det viser hvor høyt han satte henne.

Den nye Lauta skole ble bygd ved den nye veien, og over det flate landskapet kneiste den høye bygningen som ei stor kasse, og Rolf som var vitne til byggingen, syntes den var så stygg. På den andre sida ble det bygd det danselokalet jeg kom til å vokse opp i, som barnebarn av vaktmesteren, og jeg gikk alle mine sju barneskoleår i den stygge kassa. Nå kunne jeg trøstet Rolf med at det senere flyttet et kunstnerpar inn i den nedlagte skolen som lot trærne få vokse, så den stygge kassa er nesten helt gjømt bak de vakreste hengebjørker Rolf kunne drømt om.

Da jeg måtte reise fra Solør til Oslo for å få meg jobb, hadde Rolf alt utgitt seks dikt-

FOTO: TRILL REM

samlinger, men jeg hadde aldri hørt om ham. Og i Oslo ble jeg nesten en dikthater, for på et artiumskurs jeg gikk, der ble det terpet så intenst på et dikt av Henrik Wergeland som het «Mig Selv», at jeg ble grundig lei.

«Mig Selv», liksom, for en tittel, og for en selvpptatt dikter, tenkte jeg, hvis det var noe jeg aldri ville lese mer av, så var det dikt!

Men kort tid etterpå skjedde det noe, ved en tilfeldighet, viktige ting skjer jo ofte ved tilfeldigheter. Jeg befant meg i et hus på Vestkanten hvor jeg bare skulle vente ute i en gang mens noen var inne i huset og snakket med noen. På bordet i gangen lå en bunke med bøker, og fordi jeg ikke hadde noe annet å gjøre, løftet jeg på den første og begynte å bla. Det var en diktsamling av Astrid Tollefsen, en lyriker som jeg er redd at mange har glemt, og kanskje bare husker som en som bodde sammen med Gunvor Hofmo, enda hun var en anerkjent dikter som mottok flere priser. Jeg begynte å lese, og dikta gikk rett inn, for de handlet om å savne, om å føle seg ensom, være på leting, være på reise, ja, de handlet om meg sjøl. Jeg løp til biblioteket neste dag for å låne alt hun hadde skrevet. Jeg hadde jo alt begynt å skrive noveller og andre ting, men nå ville jeg skrive dikt, for hvorfor bruke mange sider på noe som egentlig kunne uttrykkes bedre ved hjelp av ganske få ord?

Det enkleste er da det beste? Ja, så enkelt ville jeg leve og skrive at jeg også kuttet ut det ene fornavnet mitt på de fire første diktsamlingene, der het jeg bare Britt Larsen. Dette viste seg å bli et problem da jeg flyttet til Elverum, for der var det to til med det samme enkle navnet, og jeg fikk deres brev i min postkasse og de fikk kjeft for mine litt vågale avisinnlegg. Det enkleste ble dermed å bruke begge fornavn i stedet for ett.

Jeg var vel 20 eller 21 da min holdning til dette med dikt ble snudd opp ned på. På det tidspunktet hadde jeg begynt å skrive andre ting, blant annet noveller, men jeg skrev også såkalte historier fra virkeligheten og kunne leve av det, så jeg hadde sluttet i kontorjobben. Nå ville jeg heller skrive om den virkelige virkeligheten i samfunnet sett fra mitt ståsted i form av dikt. Det gikk dårlig.

Jeg la bunker med dikt i konvolutter og sendte til det ene forlaget etter det andre, men de kom bestandig tilbake. Kanskje hadde jeg jobbet for ukeblader resten av livet om ikke ei dame som kjente Rolf Jacobsen, hadde kommet med et forslag til meg:

– Send dikta dine til Rolf Jacobsen i Hamar, han er en dikter som gjerne ser på hva yngre mennesker skriver, og kanskje han vil se på dine også.

Jeg gjorde det, og brevet jeg fikk tilbake fra Rolf etter at han hadde lest, var så positivt at jeg bestemte meg for ikke å gi opp. Da den første samlinga ble antatt på Gyldendal forlag, var han like stolt og glad som meg.

Da dette skjedde, hadde jeg etter ti år i Oslo alt bodd fem år i østre Elverum, noe som gjorde kontakten med Rolf lettere. Reisene mellom Hernes i Elverum og Skappels gate 2 i Hamar var nok med på å avgjøre mye av framtida mi.

Når jeg gikk opp den knirkende trappa til Rolf, var jeg lykkelig og full av nerver på samme tid, jeg skulle jo hjem til en som hadde en intellektuell og litterær bagasje som jeg var totalt foruten. Jeg følte meg så dum, men han var bestandig veldig blid når jeg kom, og det var Petra også. Så forsvant hun inn på kjøkkenet, og senere svinset hun fram og tilbake som ei serveringsdame, jeg kan ikke huske at hun noen gang satte seg sammen med oss, det var liksom Rolf og jeg som skulle snakke om dikt.

Rolf og jeg var jo veldig forskjellige, han var rolig, tålmodig, ettertenksom, mens jeg var full av uro, mangel på tålmod og mangel på ettertanke og kanskje tanker overhodet, jeg var splittet i tusen retninger og kunne virkelig komme på villspor og rote meg opp i ting. I en slik periode da jeg ikke hadde det så bra, kom jeg en gang hjem til Rolf og fikk prate, det hjalp visst, i hvert fall så står det i dagboka mi at jeg skrev to dikt rett etterpå, og det var nok ei stund siden sist.

Men vi snakket ikke bare om det å skrive dikt, jeg oppdaget fort at vi hadde andre ting felles også, vi var glade i å reise, glade i å se på kart, ja, han hadde til og med laget et eget kart over Hamar. Han fortalte om steder i Italia

der han hadde vært sammen med Petra, og jeg slukte hvert ord. Han fortalte også om en underlig togreise han hadde vært på i USA der han hadde kommet inn i en tom kupé der han trykket på noen knapper som gjorde at det kom ut både et bord og ei seng og alt som man behøvde, og kanskje fortalte jeg ham om en haiketur jeg hadde vært på som ung hvor jeg sov både på en benk i Hamburg og i en vinåker i Frankrike. Vi ble aldri lei av å se på kart.

Ja, jeg var jo selv i gang med å skrive dikt, og ett av dem skrev jeg i begeistring nettopp over å være hjemme hos Rolf og Petra og se på kart:

ØNSKE

Heller enn å være gresk søyle
Mona Lisa blomstrende mandeltre
ville vi vært regn i Hamar
og et kart over Napoli
med kulepennstreker
på bordet hos Rolf Jacobsen

to veier inntegnet: den allerede kjente
og den ennå urørte, før neste dikt

Sønnen Trond har sagt at når Rolf dro på reise, gjorde han det tre ganger: først ved nøye detaljert planlegging av hele reisa, så ved å følge planen i praksis, altså dra på selve turen, og deretter ved å lime bilder, billetter og brosjyrer inn i noe som ble til fantastiske album for hver eneste tur. Først da var reisa over, eller, da kunne jo reisa oppleves på nytt. Men en gang hadde han forberedt seg så grundig at han følte det ble unødvendig å ta selve reisa, han hadde jo på en måte alt vært der, så han valgte en annen tur i stedet!

Han reiste helst med tog eller buss, han mislikte å fly, slik jeg også gjorde, men skulle han langt, slik som til USA, så var han også nødt til å fly.

Noen av de første viktige reisene hans foregikk antakelig med sykkel, han syklet mye, og da han var 21, syklet han med noen studiekamerater fra Oslo opp i fjellheimen og kom seg til topps både på Glittertind og Galdhøpiggen. På veien tilbake til faren på Flisa hadde han punktert så mange ganger at han ikke så annen råd enn å stappe dekkene fulle

av høy, og på vei til Braskereidfoss syntes han at folk så rart etter ham, og det viste seg da at det sprutet høy ut av bakdekket hans.

Fascinasjonen hans for fjell holdt seg nok livet ut, og han har et så flott dikt om fjell:

– MERE FJELL

Av og til
må noe vare lenge,
ellers mister vi vel vettet snart,
så fort som allting snurrer rundt med oss.
Store trær er fint
og riktig gamle hus er fint,
men enda bedre –
fjell.

Som ikke flytter seg en tomme
om hele verden enn forandres
(og det må den snart),
så står de der
og står og står
så du har noe å legge pannen inntil,
og kjøle deg
og holde i noe fast.

Jeg trivs med fjell.
De lager horisonter
med store hugg i,
som de var smidd av smeder.
Tenk på: – Den gamle nupen her har stått
som nå

helt siden Haralds-tiden.
Den sto her da de spikret en arming fast til
korset.

Som nå. Som nå.
Med sildrebekker på og lyngkjerr og den store
bratte pannen
uten tanker i. Den sto her
under Belsen og Hiroshima. Den står her nå
som landemerke for din død, din uro,
kanskje dine håp.
Så du kan gå derbort og holde i noe hardt.
Noe gammelt noe. Som stjernene.
Og kjøle pannen din på den,
og tenke tanken ut.
Og tenke selv.

Vi ble altså fraktet fra Oslo til samme bygdemiljø begge to, han kom fra Oslo til Solør og Lauta på Flisas vestsida som seksåring, mens jeg kom dit fra Oslo noen måneder gammel.

18 mai-83
Det var så fint å
få prate med dere igjen – om
reiser og turneer og språk –
(Mens jeg satt med bollemage
og spiste kaker for 2 !! Var
redd jeg ikke skulle rekke å få
se dere før ~~og~~ ting – ifølge
folk med erfaring – blir mer
tungvinte, på en måte.) Håper
du snart blir bra i bena, Petra,
så du kan komme ut og
reise igjen også, Rolf! Alt godt
ønskes dere, og tusen takk
for at dere fins!

Mange hilsener
Biritt Larsen
(& en ukjent)
i magen
Arad Maffion

Jeg hadde ingen minner fra byen, men det hadde jo han, derfor gjorde møtet med landskapet i Åsnes et dypt inntrykk på ham. Han beskriver sitt første møte med hestehoven da han våren 1913 går langs Lautgutua, det lyste gult overalt. Og fordi dette med vekster og gras og trær betydde så mye for ham, ble han skuffet over anmeldelsene av den første diktsamlinga, den som het *Jord og jern* og kom ut i 1933. Anmelderne var mer opptatt av den delen som hadde med jern og teknologi å gjøre, enn det som betydde mest for Rolf, for selv om han kunne bli fascinert av både jernbanespor og gravemaskiner, var det hos graset han følte seg mest hjemme.

En annen ting vi også hadde felles, var at vi maste på mødrene våre for å få vite hva som sto i avisene før vi sjøl lærte å lese. Rolf lærte veldig tidlig å lese, han trengte vel ikke å mase så lenge. Det var kanskje ikke så rart at vi med den nysgjerrigheten kom til å jobbe som journalister begge to, han som fast ansatt og jeg som frilans i noen år. Samtidig måtte jeg etter fire utgitte diktsamlinger fortsette å skrive virkelighetshistorier og være bidragsyter til bladet Romantikk, hvor du fikk 25 kroner for noe som het «Mitt første kyss». 25 kroner var jo fremdeles penger både på 60- og 70-tallet, så jeg diktet opp en god del kyss.

Akkurat dette med kyssa snakket jeg ikke så mye med Rolf om, og da jeg fikk det første stipendet, kunne jeg endelig slutte å jobbe for ukebladene, og det var en lettelse å kunne skrive bare om det jeg sjøl hadde lyst til. Men alene om å jobbe for ukeblader var jeg ikke, mange forfattere har overlevd på det i perioder, og en gang det var vanskelig for familien, hadde Petra også lurt på om det ikke var noe ukebladskrivning Rolf kunne fått for å støtte opp under økonomien.

Dette med Petra som serverte, som liksom befant seg i en helt annen rolle enn Rolf og meg, jeg blir jo skamfull når jeg tenker på det nå. Jeg husker ikke om hun noen gang satte seg sammen med oss eller om jeg ba henne om det og hun unnskyldte seg og sa hun hadde andre ting å gjøre. Men jeg husker at jeg i ettertid ble nokså provosert da jeg leste et dikt skrevet

av Rolf, der var det en linje som handlet om «kvinnenes små lykker». Jeg ble opprørt. Var kvinnenes lykker så små de da, liksom, var de mindre enn menns?

Så leste jeg heldigvis senere dikt av Rolf som viste en dyp respekt for nettopp kvinner, så kanskje det han mente var at kvinner ofte hadde en særlig evne til å glede seg over små ting? Det hadde han jo forresten selv også, men kanskje mente han at kvinners evne til dette var enda større?

I et dikt som heter «Mødrene» synliggjør han disse ofte så usynlige og glemte på en måte som gjør inntrykk:

MØDRENE

Mødrene i verden, de står bak dis som
skogene.

Halvt bortvendte inne i et halvmørke så
ingen
kan se ansiktene.

Navnløse og umåtelige, det er et sus som
går ut fra dem,
de er ute i kveldene og roper på noen
gjennom
århundredene.

De er jordens sanne innbyggere, de har
bryst som fullmånen
og hofter som bredt tømmer.

Kvistet ned og forrådt tilslutt og inn i
mørket som
et minne, en tung stakk i veggen,
rørende
som jern.

Han skrev nydelige kjærlighetsdikt til Petra, som han fant ut at han kunne gifte seg med fordi hun representerte noe harmonisk, noe stabilt. Der han vokste opp, hadde det ikke vært mye av slikt, foreldrene kranglet mer og mer, moren syntes blant annet at mannen brukte for mye penger på aviser. Så hun måtte finne andre inntektskilder, hun begynte blant annet med bier og gjess. Rolf åt gåsegg, og moren sendte egg og gjess til Grand Hotel

i Oslo. Etter at hun brøt ut av ekteskapet, reiste hun som var sykepleierutdannet, rundt i landet med et botemiddel hun hadde funnet mot isjias, gikt og astma.

Moren ville heller ikke at Rolf og broren Anton skulle gå på skolen hvor de andre bygdegutene gikk, så hun underviste dem hjemme. Hun hadde vel hørt hvor fæle solungene var til å slåss og ville skjerme dem mot et rått miljø. Da Rolf var 13 år gammel, ble han sendt til Oslo for å gå videre på skole der, der begynte han å studere også, men da faren ble alene og var tydelig fortvilet over å ha blitt forlatt, dro Rolf tilbake til Solør i 1934 for å være sammen med ham der.

Hjemme i Åsnes igjen startet Rolf opp en Tramgjeng og endte etter hvert som formann i både Åsnes Arbeiderparti og i kinostyret. Nå begynte han også som journalist, han ble korrespondent for Kongsvinger Arbeiderblad med kontor i Ansetgården på Flisa. De som jobbet sammen med ham, beskriver bordet han satt ved: Ytterst på snippen sto kaffekoppen med et halvspist wienerbrød ved siden av, så vokste papirbunken innover og oppover mot veggen. Men Rolf hadde sitt eget system, og nåde den vaskehjelpa som prøvde å flytte på noe. Hver gang telefonen ringte et sted under alle papirene, klarte han med usvikelig sikkerhet å fiske den opp med det samme.

Så kom krigen, og alt det som Rolf ikke ville snakke om, og som vi andre hadde vanskelig for å forstå, denne mannen, som var så full av medfølelse for andre og hatet å fiske fordi han ikke greide å se meitemarken sprelle på kroken, var det umulig for oss å tro kunne vært medlem av NS noensinne.

Jeg spurte ham aldri om det, men de som gjorde det, ble ofte møtt av en voldsom benektelse: Nei NEI NEI NEI NEI!!!

Så var dette kanskje noe han prøvde å fortrenge slik vi andre også kan prøve å fortrenge og helst glemme uheldige valg vi har gjort, for det valget den gang gikk jo også ut over familien som han var så glad i, foruten han sjøl. Og mange av oss har vel gjort ting vi ikke ønsker å svare bekreftende på, om vi tenker etter.

Rolf var redaktør i Kongsvinger Arbeiderblad/

Glåmdalen under krigen, og han og Petra bodde på Kongsvinger. Faren hans som var blitt gammel og syk, flyttet inn hos dem rett før han døde. Det var under Rolfs periode som redaktør at Hans Børli kom til ham med de første diktene sine. Etter at Rolf var blitt arrestert for landssvik, ville tilfeldigheten at det også ble hans oppgave å være en av Rolfs fangevoktere, noe Hans opplevde som en uvirkelig og underlig situasjon.

Etter krigen fikk Rolf jobb i Gravdahls bokhandel og et rom og bo i på Hamar, men der var det jo ikke plass til Petra og to små gutter, så hun måtte fortsette systua si i Kongsvinger. Da de endelig fikk et sted de kunne bo sammen, var det helt ute på Nes, hvor Rolf var avhengig av ferja om sommeren for å komme på jobb, men kunne sparke over mjøsisen vinterstid så lenge den holdt. Det var jo ikke helt urisikabelt, en gang han kom med sparken, oppdaget han til sin skrekk at isen var gått. Det var først da Rolf fikk jobben i Hamar Stiftstidende at de endelig kunne flytte til Skappels gate 2, og han og Petra og guttene kunne starte livet sitt der.

I oppveksten var Petra så skoleflink at læreren ville hjelpe henne økonomisk til videre utdanning, men da sa faren hennes nei, han syntes ikke det ville være riktig ettersom ingen av sønnene hans hadde fått samme sjansen.

Rolf var nok inne på denne tanken sjøl, at Petra hadde så gode evner at det var synd at hun ikke fikk skaffet seg en høyere utdanning, men så mente han også at det kanskje var en mening med det, for så hadde vel ikke han greid å få tak i a, som han sa.

Og han trengte virkelig Petra, hadde virkelig også bruk for den jenta han ble så forelsket i. Ellers vet vi at man også kan forelske seg i folk man slett ikke har bruk for, så han var jo heldig der.

Trond tror at uten Petra ville Rolf kanskje ikke ha blitt den dikteren han ble heller, for hun passet på at han fikk den freden han trengte i skriveperiodene sine, da måtte ungene ut og leke.

Jeg som aldri tør å dra noe sted uten kulepenn og papir i veska, er sikker på at når jeg var hos Rolf må jeg ha notert flere ting han

FOTO: PETRA JACOBSEN

sa, men nå da jeg kunne trengt det, greide jeg ikke å finne noe.

En av de tinga jeg husker, er at da jeg etter to eller tre diktsamlinger skulle bli mamma, sa Rolf at nå begynner et annet slags liv.

Og det hadde han jo rett i, sammen med skriving og reising kom det en ny faktor inn i livet som gjorde det enda mer spennende og utfordrende.

Det ble mer å holde styr på, mer å rote bort og. Noen av dikta mine var oversatt til engelsk av Louis Muinzer, som også hadde oversatt Hans Børli's dikt, men disse havnet nok i en bæresepose med gamle aviser, så de ble brukt til oppfyring. Kanskje notater fra samtaler med Rolf også havnet der, slikt kan skje når ting går for fort.

Noen forfattere har partnere som prøver å ta vare på forfatterskapet deres om de ikke er så flinke til det selv, andre har et forlag som kanskje gjør det, eller lesere.

En dag får Rolf vite at en dikterkollega skal få sin egen venneforening. Det rakk ikke Rolf å oppleve.

– Jeg har visst ingen venner, jeg, sa han da, og selv om han sa det med et smil, var det visst en litt sår tone der.

Nå hadde Rolf heldigvis ingen grunn til å føle seg underlegen, han ble stadig mer verdsett som lyriker både i Norge og andre land. Og da Hedmark forfatterlag ble dannet i 1986 og vi ville lage vårt eget vesle blad, Hedmark-forfatter'n, våknet også den gamle journalisten i ham, det første redaksjonsmøtet hadde vi visst i Skappels gate 2 med Rolf som den aller ivrigste, med luggen nesten helt nedi Letrasetet. En annen forfatter med journalistbakgrunn var også med der, så det ble noen diskusjoner, men det var ingen tvil om hvem som var sjefen der og da, det var visst den gamle redaktøren som hadde våknet til live.

Rolf hadde mange talenter, han var også en god tegner, men kanskje var han ikke så lei seg for at det var dikter han endte med å bli, selv om ordene i motsetning til bildet og maleriet må en omvei, som han sa.

Ja, kanskje er det slik, for noen, men Rolfs dikt er ofte så nære og personlige at de uten problemer går rett inn. Jeg vil slutte med et av de fineste diktene jeg synes han skrev, og som kanskje er særlig aktuelt nå i denne tida med den drømmen om fred både i Europa og resten av verden som mange av oss har. Det heter «Når de sover» og står i samlingen *Hemmelig liv*:

– NÅR DE SOVER

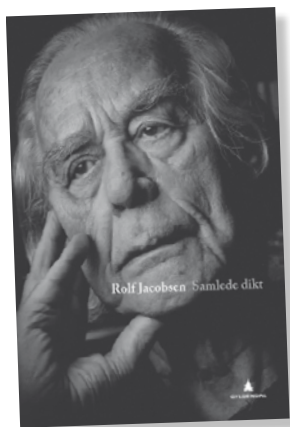
Alle er barn når de sover.
Da er det ikke krig i dem.
De åpner hendene og puster
i den stille rytme som himlen har gitt
menneskene.

De spisser munnen som små barn
og åpner hendene halvt alle,
soldat og statsmann, tjenere og herrer.
Stjernene står vakt da og det
er en dis over hvelvene,
noen timer da ingen
skal gjøre hverandre ondt.

Kunne vi bare tale til hverandre da
når hjertene er som halvt åpne blomster.
Ord som gylne bier
skulde trenge inn der.
– Gud, lær mig søvnens sprog.

(Britt Karin Larsen holdt Rolf Jacobsenforelesningen 2023 under åpningen av Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene i Hamar Teater 9. mars.)

BRITT KARIN LARSEN (f. 1945) debuterte i 1978 med *5 mg blues og andre dikt*, og har siden utgitt flere diktsamlinger, romaner, dokumentarbøker og barnebøker. Romantrilogien om taterne regnes som gjennombruddet i forfatterskapet, og bøkene om folket på Finnskogen har også høstet strålende kritikker. Seneste utgivelse er romanen *Som hunder om natta* (2021). Hun er tildelt en rekke priser, blant annet Hedmark fylkeskommunes kulturpris, Ossietzky-prisen, Riksmålsforbundets litteraturpris og Doblougprisen.

Rolf Jacobsen: Samlede dikt
Gyldendal 1999, 3. opplag 2012
(red. Hanne Lillebo)

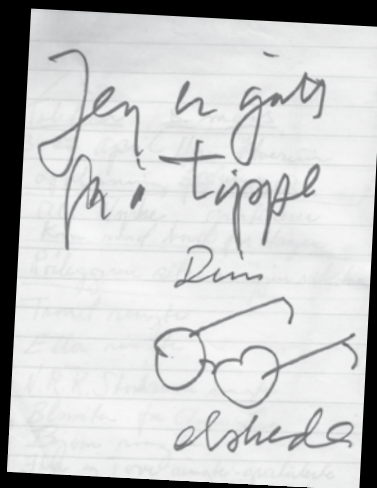
Rolf Jacobsens tolv diktsamlinger er her samlet i én bok, komplettert i forhold til boken han selv ga ut, *Alle mine dikt* (1990). *Samlede dikt* inneholder også en avdeling dikt som Jacobsen publiserte i aviser, tidsskrift og antologier – fra før debuten og til hans siste leveår. Boken inneholder også kommentarer og diktvarianter samt tittel- og førstelinjeregister.

Ordinær pris kr 350,- pr. bok
Medlemspris kr 250,- pr. bok

Bestilling sendes: post@rolf-jacobsen.no
Ved forsendelse kommer porto i tillegg. Inntektene går i sin helhet til venneforeningen.

Rolf Jacobsen Venner har flere bøker og plakat for salg. Se venneforeningens nettbutikk for mer informasjon: rolf-jacobsen.no/nettbutikk.html

Fra Rolf til Petra.
Lapp funnet i notisblokk
i Skappels gate 2.

Vil du støtte Rolf Jacobsens Venner med din Grasrotandel?

Grasrotandelen er en ordning fra Norsk Tipping, hvor du som registrert spiller kan velge ett lag eller én forening som du ønsker å støtte – din grasrotmottaker. Vi oppfordrer deg til å støtte Rolf Jacobsens Venner!

Fram for forfatterarven

I Anno museum er vi i gang med et spennende prosjekt for å ivareta forfatterarven i gamle Hedmark. Vi har valgt oss ut tre «pilotforfattere»: Hans Børli, Rolf Jacobsen og Levi Henriksen.

Forfatterfylket

Hedmark har ofte fått betegnelsen «forfatterfylket», og et rikt mangfold av forfattere har tilknytning til Hedmark på ulikt vis, enten ved at de er født og oppvokst her eller at de har hatt store deler av sitt litterære virke i fylket – eller begge deler. Forfatterne utgjør en viktig del av fylkets kulturarv, i form av de litterære verkene, biografisk materiale, arkiv, gjenstander og dikterhjem. Dette forvaltes og formidles i dag i ulik grad og på ulikt vis – av litterære selskap, foreninger, stiftelser, historielag, museer og kommuner. Arbeidet med fagfeltet er løst organisert, stort sett uten øremerkede ressurser og med et betydelig innslag av frivillig innsats. Mye av arbeidet har vært tidsbegrenset og prosjektbasert, og dette er på sikt et sårbart system. Det ligger et stort utnyttet potensial i forvaltning og formidling av denne delen av kulturarven vår.

Det er dette feltet Anno museum har tatt tak i. Vi har som mål å etablere en varig organisering av arbeidet med forfatterarven i Hedmark med ressurser til fagstillinger og drift i Annos fire museumsregioner. Museet gjennomførte kartleggingsprosjektet «Forfattere i Hedmark fra Børli i sør til Bjørnson i nord – formidling, forvaltning og muligheter for framtid» i 2019–2020. Kartleggingen konkluderte med at det er mye å tjene på å organisere dette arbeidet innenfor robuste eksisterende institusjoner. Her står Anno museum i en særstilling med sin felles overbygning for museumsanlegg og avdelinger spredt rundt i

hele det geografiske området – fra Eidskog i sør til Tynset i nord.

Anno museum er delt inn i fire museumsregioner med regionmuseer der allsidige fagmiljøer er samlet på Kongsvinger, Hamar, Elverum og Tynset. En modell der man knytter stillingsressurser for forfatterarven til disse fagmiljøene vil være den beste måten å organisere arbeidet på. Da vil man være en del av et fagmiljø, og det innebærer større muligheter for å inkludere forfatterarven i den generelle kulturarven museene forvalter og formidler. Det vil også innebære en geografisk nærhet til de ulike forfatterhjemmene og til kommuner og frivillige man skal samarbeide med. Anno museum forvalter flere forfatterhjem i sin portefølje, og med egne ressurser til dette vil man kunne utnytte disse arenaene i en langt større grad enn tilfellet er nå.

Kongsvingerregionen

Ved Annos avdeling i Kongsvingerregionen forvalter vi barndomshjemmene til tre forfattere – Hans Børli, Sigurd Hoel og Dagny Juel, og har dermed erfaring fra ulike organiseringsmodeller. Børli's barndomshjem Oppistun Børli forvaltes etter avtale med Hans Børli-selskapet, Sigurd Hoels barndomshjem på Sagstua eies av Nord-Odal kommune, men er en del av Odalstunet, mens Dagny Juels barndomshjem Rolighed i dag huser Kvinnemuseet og eies av stiftelsen Kvinnemuseet – Kongsvinger museum.

I tillegg til forvaltning av disse anleggene har

FOTO: INGUN AASTEBØL, ANNO MUSEUM

Oppistun Børli, ei perle langt innpå skogen. For mange er det en spesiell opplevelse å komme hit.

vi arbeidet med oppgaver innen forskning, dokumentasjon og formidling av forfatter-skapene. Det er egne utstillinger om Sigurd Hoel og Dagny Juel i deres respektive barndomshjem. I forbindelse med Børli-jubileet i 2018 produserte vi en vandrestilling om lyrikeren. Avdelingen arbeider også med dokumentasjon og formidling av flere forfattere med lokal tilknytning. I anledning bokåret 2019 laget vi utstillingen «Spor i ord» om forfattere med tilknytning til Kongsvinger. Her var blant andre Jonas Lie, Ågot Gjems Selmer, Gudny Hagen, Heidi Linde, Monica Kristensen og Levi Henriksen representert. Sistnevnte fikk i 2020 sin egen skrivestue på Kongsvinger museum, som også publikum kan besøke. I 2022 fikk Monica Kristensen en utstilling på Kvinnemuseet tilegnet sitt virke som forfatter, polfarer og forsker; denne vises gjennom 2023.

Pilotprosjekt

På bakgrunn av kartleggingsprosjektet søkte Anno museum våren 2021 Innlandet fylkeskommune om midler til oppfølging av prosjektet gjennom utvikling av tre piloter, som et viktig skritt på vegen mot en fast ordning. Pilotene som ble valgt var Rolf Jacobsen, Hans Børli og Levi Henriksen. Her er det dessverre en manglende kjønnsbalanse, men disse pilotene ble valgt fordi de alle er i en fase der endring og utvikling er essensielt. Det er både likheter og forskjeller mellom de tre pilotene; det vil være betydelige fordeler ved å kjøre de tre pilotene parallelt for å kunne utnytte de fellestrekk som fins og høste av hverandres erfaringer undervegs.

Når det gjelder Børli og Jacobsen, er arbeidet her i en fase der oppgavene er blitt for omfattende og krevende til at det kan løses av frivillige alene. Både Hans Børli-

selskapet og Rolf Jacobsens Venner har gjort en stor innsats gjennom mange år, men ser behovet for mer kontinuerlig oppfølging og en profesjonalisering av arbeidet med dedikerte stillingsressurser. Målet for Jacobsen-piloten er utvikling og utprøving av en driftsmodell for et Rolf Jacobsen-senter i Skappels gate 2 i Hamar, der han bodde fra 1961 til sin død i 1994. Senteret er tenkt underlagt Domkirke-oddens drift med utgangspunkt i fagmiljøet der.

Anno museum i Kongsvingerregionen har hatt en styreplass i Hans Børli-selskapet siden 2016 og har hatt faglig ansvar for kulturlandskapspleien i Oppistun Børli like lenge. Fra 2008 har vi hatt et opplegg i Den kulturelle skolesekken om Børli's forfatterskap med en opplevelsesdag i Oppistun. Museet har imidlertid aldri hatt egne midler til dette arbeidet før prosjektmidlene ble bevilget. De gjør det mulig å videreutvikle og utvide satsingen på forfatter-arven etter Hans Børli. Dette arbeidet bygger

videre på et nært og godt samarbeid med Hans Børli-selskapet gjennom mange år. Særlig intenst var samarbeidet rundt 100-årsjubileet til Børli i 2018. Her var Eidskog kommune «jubileumseier», mens Hans Børli-selskapet og Anno i Kongsvingerregionen la inn betydelige ressurser.

Glomdalsmuseet har i mange år hatt øremerkede midler til arbeid med Vidar Sandbecks forfatterarv. Årsaken til at dette oppdraget kom i stand, kan i hovedsak forklares med godt strategisk og politisk arbeid, kombinert med sterkt lokalt engasjement både fra offentlig og frivillig hold. Vi mener at flere forfattere fortjener tilsvarende ressurser. 100-årsjubileene til Hans Børli og Vidar Sandbeck i 2018 innebar betydelige løft for disse to forfatterne. Begge jubileene hadde naturlig nok et sterkt fokus på formidling og publikumsarrangementer, mens forvaltning kom mer i skyggen. Nå skal vi bruke erfaringene fra

FOTO: INGUN AASTEBØL, ANNO MUSEUM

Levi Henriksens skrivestue på Kongsvinger museum. Så vidt vi veit, er det ingen andre museer som huser en levende og aktiv forfatter.

disse to store jubileumssatsingene til å finne gode og varige løsninger for arbeidet med forfatterarven i Hedmark.

Levi Henriksens skrivestue ble etablert vinteren 2020, og var et samarbeid mellom Kongsvinger museum, Kongsvinger kommune og Visit Kongsvingerregionen. Åpningen ble markert med selebert besøk av statsråd Trine Skei Grande, som attpåtil var fungerende statsminister på det daværende tidspunkt. Pandemien satte imidlertid en stopper for utvikling av formidlingsopplegg rundt skrivestua. Nå skal prosjektmidlene brukes til nettopp dette, og det er særlig digital formidling som prioriteres i første omgang.

Skrivestua er ikke stor, men vi åpner den innimellom for grupper som er spesielt interesserte i Henriksens forfatterskap. Denne muligheten er til stede kun når forfatteren sjøl ikke sitter der og arbeider. Levi har gitt ut fire bøker siden skrivestua ble etablert, og mye av skrivarbeidet er gjort nettopp her. Levi Henriksen-piloten er så vidt vi veit unik i sitt slag. Det er ikke vanlig at levende og virksomme forfattere befinner seg på museum. Dette gir oss nye og spennende muligheter. Å være i dialog med forfatteren sjøl i en slik sammenheng er ikke alle forunt.

Anno museum har i mange år deltatt i Litteraturnettverket, det nasjonale museumsnettverket for litterære museer og museer som arbeider med forfatteres liv og virke. Dette er landets fremste arena for faglig samarbeid mellom denne typen museer, og her deltar blant andre Lillehammer museum (Aulestad og Bjerkebæk), Garborgsenteret, Hamsunsenteret og tre Ibsen-museer. Deltakelsen her har vært til stor faglig nytte og inspirasjon. Nettverksarbeidet blir ikke mindre viktig i forbindelse med pilotprosjektet vårt, og det er en styrke å ha museumskolleger med bred erfaring å lene seg på.

Litterære hus og landskap

Formidling av et forfatterskap er ikke bundet til spesielle fysiske steder. Folk har imidlertid en forkjærlighet for å knytte litteratur, forfatter og sted sammen. Først og fremst gjelder dette dikterhjem – enten barndomshjem der forfatteren vokste opp eller hus der forfatteren

bodde og skrev verkene sine. Det gir gjerne en ekstra dimensjon til formidlingen – og dermed opplevelsen.

Det er nettopp på dette planet Hans Børli barndomshjem er unikt. Oppistun Børli ligger langt til skogs på Fjellskogen i Eidskog. Det er ikke lett tilgjengelig, og hit kommer man først etter et par miles tur på svingete grusveger. Mange av oss har opplevd å komme til Oppistun og føle at vi kommer nærmere diktene, at vi faktisk befinner oss i Hans Børli litterære univers. Vi kan forstå at det kunne bli en stor lyriker av en guttunge som vokste opp her under den høge himmelen, som sprang i de frodige blomsterengene, som lå i graset og så opp på himmelen og som lyttet til alle lydene i den mørke skogen rundt.

Dermed er vi også inne på en klassisk problemstilling – forholdet mellom person og litteratur, mellom liv og verk. Ofte er det personen som får mest plass. Dette gjelder særlig de musealiserte forfatterhjemmene. Det er et paradoks at litteraturen, sjølve årsaken til at personen kvalifiserer til et eget museum, kan oppleves som vanskeligere å formidle på museet. En side av dette er at litteraturen ofte brukes til å si noe om forfatterens liv, fiksjon blir gjerne tolket sjølbiografisk. Tolkning av et forfatterskap kan gi forståelse for forfatterens bakgrunn og barndom. Men det kan også virke andre vegen, og dette er ofte den virkningen man higer etter; et museumsbesøk kan gi dypere innsikt i forfatterens forestillingsverden og i litteraturen. Å besøke en forfatters barndomshjem kan på denne måten være like mye å besøke et litterært univers som et historisk barndomshjem. Her treffer vi blink i Oppistun. En poesi med diktskilt forsterker opplevelsen; lyrikken er plassert i landskapet. Flere dikt kan oppleves med direkte referanse til motiv og/eller tema. Sommeren 2022 laget vi en ny bannerutstilling til buveggen i Oppistun. Denne ga publikum litt mer kunnskap både om dikteren og diktene.

Musealisering kan altså føre til at interessen for forfatteren øker og at litteraturen kommer i bakgrunnen. Dette gjelder særlig der forfatterne har spilt en samfunnsrolle i tillegg til forfattergjerningen, eller der nye opplysninger om forfatteres «ukjente liv» av-

Skappels gate 2 på Hamar. Til venstre i andre etasje bodde Rolf Jacobsen i over 30 år.

dekkes i arkivene. Det er flere eksempler på at det brukes betydelige summer i å ruste opp dikterhjem og bygge forfattersentre lenge etter at forfatternes bøker sluttet å være folkelesning. Man kan spørre seg hvor aktuelt et forfatterskap må være for at et forfattermuseum skal være interessant. Noen ganger ser det ut til å holde at forfatteren sjøl er kjent og har en interessant biografi. Det er mange som ønsker å besøke Aulestad, og som synes at et besøk der gir dem en stor opplevelse, men hvor mange leser egentlig Bjørnsons bøker i dag?

Utfordringen ligger i å gjøre forfatter-skapene relevante for dagens publikum, uansett hvilken tid litteraturen ble skrevet i. Da får man kanskje tilgi at vår tids kjendisfokus gjør at forfatteren fanger interesse, og håpe at det fører til at publikum fanges av litteraturen i neste omgang.

Samtidig er man ikke avhengig av et museum eller et dikterhjem for å lykkes med forskning, formidling og forvaltning rundt forfatterskap. Det er rike muligheter til å gjøre forfatterarven til en del av den generelle kulturarven i Hedmark. Det innebærer at forfatterarven kan nå ut til et langt større publikum enn om man begrenser den til forfatterne og dikterhjemmene. Særlig er dette relevant når det gjelder formidling til barn og unge. Litteraturen kan knyttes til både historiske hendelser og aktuelle samfunnsspørsmål.

Vi har mye spennende prosjektarbeid foran oss de neste to årene.

(Artikkelen har tidligere vært publisert i *Solør-Odal* nr. 1–2/2023.)

INGUN AASTEBØL er konservator NMF, museumsleder ved Kongsvinger museum og prosjektleder for Anno museums forfattersatsing.

FOTO: THEKLA TINHOLT

Det er andre gang Gyrðir Eliasson gjester festivalen, denne gangen som festivalpoet.

FOTO: THEKLA TINHOLT

Andrej Nebb leverte sterke tolkninger av Tor Jonssons tekster.

Poesien i mars

I dagene mellom 9. og 12. mars stod Hamar nok en gang i poesiens tegn. Det er Rolf Jacobsen vi kan takke for at festivalen er lagt til denne tiden av året. Lyrikeren, som hadde fødselsdag 8. mars, ville nok ha likt tanken på en fødselsdagsfest med poesi fra hele Norden. Og visst er mars en fin tid å arrangere festival på! Vinteren er i ferd med å slippe taket. Lyset har kommet tilbake. Nordisk poesifestival er et sikkert vårtegn!

I overkant av 40 små og store arrangementer med lyrikere og lyrikkforskere fra Island, Danmark, Sverige og Norge – årets festivalprogram var rikholdig. Lyrikkopplesninger og

forfattersamtaler, seminar om festivalpoetens lyrikk, utstillinger, poesigudstjeneste, åpning av ny lesekiosk, skrivekurs for ungdom, barne-teater, konserter – ja, til og med urfremføring

av et nytt konsertverk kunne vi glede oss over. Islandske Gyrðir Eliasson var årets festivalpoet. Siden debuten i 1983 har han gitt ut diktsamlinger, romaner og novellesamlinger. Han er dessuten en flittig oversetter, først og fremst fra engelsk. Eliasson blir betegnet som «den store stilisten» i islandsk samtidslitteratur. Diktene og fortellingene preges gjerne av umerkelige overganger mellom drøm og virkelighet, mellom det fantastiske og det hverdagslige. I 2000 fikk han Den islandske litteraturprisen for novellesamlingen *Gula húsið* (*Det gule hus*). Han ble nominert til Nordisk råds litteraturpris flere ganger før han i 2011 fikk prisen for novellesamlingen *Milli trjáanna* (*Mellom trærne*).

Den offisielle åpningen av festivalen skjedde torsdag 9. mars ved Kulturrådets leder, Sigmund Løvåsen, som benyttet anledningen til å snakke om marginaliseringen av poesien, og han fremhevet viktigheten av å ha en festival hvor nettopp lyrikken er i fokus. Den folkekjære forfatteren Britt Karin Larsen holdt årets Rolf Jacobsen-forelesning. Hun kjente Rolf Jacobsen personlig og har fortalt at dikteren i Skappels gate 2 på mange måter var «fødselshjelper» til hennes eget forfatterskap. Det ble en personlig og poetisk Rolf Jacobsen-forelesning publikum fikk høre. Tradisjonen tro bød også kvelden på opplesning ved festivalpoeten og et knippe andre lyrikere. Kurt Ole Linn fra Innlandet fylkeskommune var en engasjert konferansier, mens musikken var ved Ellen Andrea Wang, som fulgte oppfordringen med å synge på norsk og til og med hadde tonesatt et dikt av Rolf Jacobsen for anledningen.

Litterær lunsj på Hamar bibliotek er en populær programpost, og festivalfredagen kunne et lydhørt publikum møte den svenske lyrikeren Eva Runefelt som leste fra de siste diktsamlingene sine og fortalte levende om skriveprosessen. Litt senere denne dagen var det offisiell åpning av lesekiosken hos Norsk jernbanemuseum. Mange hadde funnet veien til museumsparken denne dagen hvor de fremmøtte blant annet kunne høre Ted M. Granlund lese fra sin helt ferske diktsamling *Vev*.

FOTO: TIRIL RØM

Eva Runefelt, en av de ledende lyrikerne i sin generasjon i Sverige.

Åpen mic er en skattet programpost, og fredag ettermiddag var det mulighet for ungdom i alle aldre å lese egne dikt på ungdomskafeen Café Uno i Hamar sentrum. Her ble det også et møte med den svenske poeten og performancekunstneren Elis Monteverde Burrau, som leste fra sin siste utgivelse *6 juni och solen*.

Hans Olav Brenners podkastserie *Brenner deler dikt* er blitt svært populær. På festivalen skulle Brenner dele scene og dikt med lyriker Knut Ødegård, som var med på å starte festivalen. Ødegård hadde et nært forhold til både Rolf Jacobsen og hans kone Petra, og et

tallrikt publikum fikk høre diktopplesninger og fortellinger fra et rikt dikterliv.

Fredagskonserten var ved ingen ringere enn legendariske Andrej Nebb. Andrej Nebb er for mange kjent som frontfigur i nyveiv-bandet DePress tidlig på 1980-tallet og den alternative rockegruppa Holy Toy. Den polsk-norske musikeren og kunstneren har rundt 50 album, EP-er og singler på samvittigheten. I 2000 ga han ut plata *Kvite Fuglar* basert på dikt av Tor Jonsson. Det var musikk fra denne utgivelsen han og bandet spilte under konserten.

Festivalldagen pleier å være ekstra travel og innebærer at publikum må ta vanskelige valg. Det er umulig å få med seg alt! Dagen startet med den populære programposten *Hva er poesi?* hvor Eva Runefelt (SE), Gerd Laugesen (DK) og Niilas Helander (NO) delte sine tanker og sin undring med publikum. Litt senere denne formiddagen var det mulig å bli bedre kjent med årets festivalpoet Gyrðir Elíasson som også lanserte en ny diktsamling, *Drøymevegring*, gjendiktet av Oskar Vistdal og aller siste utgivelse på det velrenommerte Nordsjølforlaget.

I Galleri EKG var det stinn brakke da Kjersti Bronken Senderud leste fra sin ferske diktsamling, *Min vrenzte kimono*, på utstillingsåpningen hvor Mona Grønstad stilte ut akvareller og Morten Gran tresnitt.

Også i år ble det invitert til poesi og musikk på Vinyl & Kaffe. Den islandske lyrikeren Aðalsteinn Ásberg Sigurðsson leste utvalgte dikt og spilte musikk som har betydd noe for ham gjennom livet. På samme tid ble det invitert til langlesning i biblioteket hvor Priya Bains leste fra debutboken som har fått mye oppmerksomhet, *Med restene av mine hender*. Litt lenger nede i gata, i Skappels gate 2, stod døren åpen for alle som ville oppleve dikterhjemmet til Rolf Jacobsen.

Lørdag ettermiddag bød Unni Løvlid (sang) og Marianne Baudouin Lie (cello) på konserten *Svarteboka*, inspirert av tekster hentet fra blant annet svartebøker, dikt og salmer. I Salongen i Hamar Teater var det forfattersamtale med Vibeke Rosenberg, som i voksen alder debuterte med diktsamlingen *Den som bor ved et juv*. Publikum fikk høre

om Rosenbergs vei til diktene, og fikk også høre henne lese flere dikt fra samlingen.

Nordisk poesifest i Festsalen i Hamar Teater trakk mange folk. Det ble en poetisk festaften av de sjeldne da Gyrðir Elíasson (IS), Elis Monteverde Burrau (SE), Vibeke Rosenberg, Niilas Helander, Gerd Laugesen (DK), Mathias Nyhagen Aspelund og Priya Bains leste dikt. Musikken var ved Marianne Baudouin Lie (cello). Hans Kristian Rustad var kveldens konferansier.

Festivalsøndagen startet med poesigudstjeneste i Hamar domkirke med opplesning ved Eva Runefelt. I Kunstbanken ble det litt senere på dagen mulighet til å møte tre islandske lyrikere i samtale med Gunhild Kværness: Gyrðir Elíasson, Aðalsteinn Ásberg Sigurðsson og Kristin Svava Tómasdóttir. Hva er det med Island? – kan man være fristet til å spørre. Landet med rundt 350 000 innbyggere har bemerkelsesverdig mange gode poeter.

Siste post på festivalprogrammet var urfremføringen av et verk for sang, gitar og ensemble: *En verden bortenfor øynene*, av Hamar-komponisten Anders Torgunrud Røshol. Seks dikt av Rolf Jacobsen lå til grunn for verket fremført av Bernt Ola Volungholen (baryton), Ole Martin Huser-Olsen (gitar) og ti musikere fra Oslo Sinfonietta under ledelse av Christian Eggen. Det var i 2020 at Anders Torgunrud Røshol først kontaktet festivalen med ideen om å skrive et verk basert på dikt av Rolf Jacobsen som skulle urfremføres på Nordisk poesifestival. Pandemien gjorde at prosjektet ble utsatt. Det skulle også ta tid før økonomien kom på plass, men i samarbeid med Oslo Sinfonietta og nyMusikk Innlandet ble verket endelig urfremført i aulaen på Domkirkeodden til et entusiastisk publikum søndag 12. mars. Konserten markerte en høytidelig og verdig avslutning på festivalen i 2023.

Neste års festival har datoene 7.–10. mars. Vi gleder oss allerede!

ELIN TINHOLT er daglig leder for Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene.

19. august kl. 14.00
Domkirkeoddens utescene

SOMMER- FEST

med Knut Faldbakken

FOTO: DAG W. GRUNDSETH

Forfatter Knut Faldbakken kåserer, og musikerne Olaf Røsset og Svein Erik Haug leder oss i allsangen.

Fri entré – hatten går (Vipps)

Arr.: Rolf Jacobsens Venner

NOTISER

Om medlemskap

Medlemskap i Rolf Jacobsens Venner koster kr 300 per år. Skoleelever og studenter betaler halv pris. Som medlem får du tilsendt medlemsbladet *Signaler* to ganger i året, og du kan bl.a. kjøpe billetter til Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene til redusert pris. Se nettsidene våre for mer informasjon om foreningen og medlemsfordeler.

Send e-post til post@rolf-jacobsen.no eller betal til bankkonto.nr. 1800 15 43497. Husk å oppgi navn og adresse.

Vil du vite mer om Rolf Jacobsen og hans diktning?

Rolf Jacobsens Venner kan tilby kåserier, foredrag og byvandringar for store og små grupper i lag, foreninger, bedrifter og skoleverk.

Ta kontakt for nærmere avtale: post@rolf-jacobsen.no eller Eva Arnseth, telefon 951 41 625.

**ROLF
JACOBSENS
VENNER**

rolf-jacobsen.no